

P. VIRGILII

MARONIS

BVCOLICA

Et

GEORGICA

Argumentis, Explicationibus, Notis illustrata.

AUCTORE

IOANNE LVDOVICO DE LA CERDA TOLETANO

Societatis IESV, in Curia Philippi Regis Hispaniæ Primario Eloquentiæ
Professore.

*Editio cum accurata tum locupletata, & Indicibus necessarijs
insignita.*

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Apud IOANNEM KINCHIVM sub Monocerote veteri.

ANNO M. DC. XLVII.

Permissu Superiorum & Privilegio S.C. Maiest.

ILLVSTRISSIMO
COMITI
SALINAE

IOAN. LVDOVICVS DE LA CÉRDA,
S. P.

MIHINE, an Tibi, an Hispaniæ toti vitam tuam gratuler, Illustrissime Comites ! Mihi: cui contigit potuisse te meis laboribus Patronum unicum adoptare: Tibi, cuius vita magnarum victuorum exemplis illustrata Principibus alijs exemplo est: Hispaniæ; quæ te fitit ad ornamentum sui, ad salutem honorum, ad pauperum calamitates suolendam; ad Regis cui curam non mediocrem sustinentiam, cum res tota Lusitaniæ regni (cuius accessione iam inde à Philippo II. gaudemus) humeris tuis imposita felicissime administraretur. Omnibus simul gratular. Nihil mihi certe felicitate potuit contingere, quam Tibi ac tuo nemini opus hoc inscribere, siue ad defensionem parandam contra impetus maleuolorum, siue ad perennitatem nominis consequendam: quod Te fautore non dubito. Quæ enim exoptare in Patrono meo potui, ea in Te summa sunt: humanitas ad Comentariorum istos tuendos: iudicium ad Poëtarum maximè expendendum: doctrina ad capiendum; quicquid est recedendum in hoc Vate. Quæ istæ laudes rogo aliquis. Tu in summo Principe; in illustrissimo Comite, in honestissimo Equite, nihil aliud reperis, quam ea quæ necessaria ad literarum monumenta versanda ? Multa certe sunt in Te vno, quæ singula multos ornarent, siue nobilissimum SYLVARVM genus considerem inter Lusitaniæ non minus Principes maximum: siue cognatione & propinquitates cum vniuersis fere primoribus Hispaniæ, quibus nexu quodam implicatus, nullas familiaris splendore careres: siue opes, quæ nullis inferiores sunt, cum potius quam regiarum magnificentia, comitatu publico, nitore domestico longe lateque superes: siue gradus honorum, quos tibi Tus Virtus coniuncta cum summa Nobilitate peperit: qua factum, ut nunc in Regia Philippi III. Curia Lusitano Senatori, quo nullus aut grauior, aut sanctior, vice Regis tui, cum summa laude & integritate præsis: siue denique considerem multatunt Virtutum splendorem, quibus apprime emittes, video Te inter Maximos esse Maximam. Sed tamen hæc omnia cum magna in Te sint, maiora quidem sunt accessione earum rerum, quas Tibi quotidie ingenium tuum parit. Clare loquar, literas amas, literatos colis, Poëtarum laude flores; gaudes doctorum consortio; scriptorum rationum gloriam felicissime auspicias es, coniungens rem literariam cum disciplina equestri: neque Te hæc à literis, neque literæ à studijs equestribus auocant; doctissimus inter doctissimos, inter Principes Princeps. Possem hæc conqueri miris,

totum Nobilium arrogantiam & supercilium. Itane vobis, Viri nobiles, deformes vite sunt literæ, ut harum studium non coniunctum cum honestissimis disciplinis putatis ? Dirum dictu, deformè auditu putare Mulas, licetas, scholasticas disciplinas pertinere ad abiectos homines, saltem ad eos, qui ininus generis nobilitate splendent. Indecores scilicet Literæ sunt, neque dignæ, quæ inter nobilissimos spectentur. Longe aliud antiquorum animi. Eunt ad bellum Duces libri comitabantur: & qui in dextis gladius gerebant, libros in pretiosis scinijis repositos portabant, ut post ardorem diurnæ pugne nocturnum tempus illorum lectioni dicarent, & ita à militari strepitu conquiescerent. Quod etiam confertur potest cum ævo Augusti, aut grauitate Principum, quibus ille usus est: aut bellorum magnitudine, quibus status vniuersi terrarum orbis mutatus est, publicis omnium opibus in vnum hominem conuersis: aut studijs pacis post longa bella ? Et tamen ita Literæ in honore habitæ sunt; ut æuam illud felicitis ipse reddidit: in quod amplissima scriptorum, oratorum, Poëtarum, Philosophorum leges eturp; & hæc ita magna, ut ab illo ad nos, quicquid fere florentissimum est, in hauritis literis redundat. Atque ab opibus illius æui, cum infinitos alios, tuum P. VIRGILIUM habeamus Poëtarum dominum principem. Neque secus atque ille summi sæculi exornauit, tuum Tu Illustrissime COMES, qui non putas alienas esse Mulas ab ingenia Maiorum tuorum nobilitate; imo Tu vna cum nobilissimis Federibus tuis has SOCIETATIS IESV Scholas, illas cum primùm aperuimus, incredibili studio frequentastis, idque iussu maximi ROBERTI GOMERII A SYLVA; patris vestri EBORACENSIS PRINCIPIS; ac PASTORANÆ DVCEIS; cuius adhuc felicissimam memoriam Hispania colit: quæ virum in inimicis habuit PHILIPPVS II. Regem omnium, qui hæcenus fuerunt, prudentissimus, illius prudentiam admiratus. Te ego tanti patris filium, de nostra SOCIETATE benemeritum, in meipsum (licet immerentem) præcipuo quodam amore insignem, huius Operis vindicem libentissime assuibo: & hoc dano, qualecumque illud est, meam erga Te animam testatum esse volo, Mattiti Nonis Iunij

Anno M. DC. VIII.

ECLOGA PRIMA. TITYRVS.

ARGVMENTVM.

Vrbis Mantua vicina est urbi Cremonae. Fauerunt Cremonenses Cassio Brutoque percussoribus Iulii Caesaris. Augustus rerum iam peritum, & prostratis hostibus, Cremonensem agrum veteranis suis assignauit (erat hac tunc & poena, & praetium, poena victis, praetium victoribus. Non suffecit malisibus pars agri Cremonensis; inssum ab Augusto, ut eandem poenam subirent Mantuani vicini. Ergo multis Mantuani ablata sunt possessiones, & in his Virgilio; nam eius rusculum, & semes agelli venere in alienam potestatem. Hac tam lenis occasio praebuit toti orbi tantum vatem, qui à Graecis gloriam Poeticae facultatis eriperet, & ad Latinos transferret: qui rebus Romanis nouam lumen daret, qui Imperium Iuliorum tunc in incunabulis in omnium saeculorum posteritatem propagaret: neque enim tantum gloria Augusto arma sua, quam Virgilio carmina attulerunt. Ergo spoliatus agello suo Virgilius (caelo illum vocante ad ostentandas feracissimas ingenii opes) Romam contendit, ubi per Mecanatem, aliosque in Augusti gratiam commendatus, & amissum agrum recuperauit, & multas denno diuitias comparauit. Representat in hac Ecloga Tityrus Virgilium, felicem iam, & letabundum recuperata possessione; Melibaeus reliquos Mantuanos miseros, & calamitosos, quibus bona adempta sunt, neque restituta. Ideo cum de se loquitur Melibaeus, semper loquitur plurali numero, ut qui multorum personas gerat. Affectus omnes diuisi in laetitiam, & tristitiam sunt; laetitia attollente Tityrum, tristitia Melibaeum deprimente. Denum Virgilius seruum se fingit, qui libertatis desiderio Romam profectus sit, & eam tandem in senectute consequutus.

MELIBOEVVS, TITYRVS.

- a **T**ITYRE, tu patulae recubans sub tegmine fagi,
Syluestrem tenui musam meditaris auena.
b Nos patriae fines, & dulcibus linquimus arua:
Nos patriam fugimus, tu Tityre lentus in umbra
s Formosam resonare doces Amaryllida syluas.

Vici sua.

ARGVMENTVM.

Dolet Melibaeus se patrio solo exterminari, cum interim Tityrus otiosus, & letabundus indulget amoribus Amaryllidis.

EXPLICATIO.

a **L**etibundi Tityri, id est, Virgilio laetitiam representat, qui cubans sub fago, id est, quercu, aut esculo, operam daret syluestri Musae, & bucolico carmini.

b Comparat iam infelicitatem suam, & reliquorum Meoruasorum cum felicitate Tityri. Dum tu (inquirit) canis, nos linquimus fines, sed quas patriae. Linquimus arua, qualia haec? dulcibus. Miserrime dicam; patriam fugimus. tu haec autem nostra fugatus Tityre, lentus atq; otiosus, indulgetus amoribus; doces canenti tuo loqui ipsas at boreas, at resonare nomen tuae Amaryllidis. Cum aut fugamus, inquit exsilium, vel: patris tegis, non ausu proferte praemagnitudine doloris.

NOTAE.

1. **T**ITYRE, Latere sub hoc nomine & Virgili- & Tityrus um interpretes omnes dicunt, & praeter illos Virgilium Turnebus dubitato testimonio Calpurnii, qui loquens de Virgilio dicit, 4. Ecl.

Tityrus dicitur dicitur, cecioni qui primus in istis Mantibus Thybicae modulabile carmen auena, & iterum; — quales qui dulces sonantem

Tityron est filium dominam deduxit in orbem: Sed quare pastor Italico, & canenti in Italia inditum est nomen Tityri? Ratio triplex. Prima in promptu est, videlicet contendisse Poetam ad imitationem Theocriti, cui id nomen dat quidam pastor, Idyl. 3.

A

Altera